

Ideologia, doktryna i program polityczny. Podział na prawicę i lewicę

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Lech Milian, *Dlaczego ideologie są obecne w życiu społecznym? Rozważania o iluzjach i rzeczywistości społecznej*, Gdańsk 2018, s. 18.
- Źródło: CBOS, *Co różni zwolenników lewicy, centrum i prawicy? Komunikat z badań CBOS 139/2015*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 30.01.2020 r.].

- Źródło: Krzysztof Świrek, *Trzy końce ideologii – najważniejsze dwudziestowieczne ujęcia problemu*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2013, nr 41, t. 1, s. 45.
- Źródło: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 30.01.2020 r.].

Ideologia, doktryna i program polityczny. Podział na prawicę i lewicę

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Repetitorium**”.

W tym materiale powtórzymy wiadomości z jednego z działów wiedzy o społeczeństwie. Powtórzenie opierać się będzie na zestawie ćwiczeń interaktywnych z zakresu ideologii, doktryny i programu politycznego i podziału na prawicę i lewicę oraz pracy z tekstami źródłowymi i multimediami. W dalszej części znajdują się dokładniejsze informacje na temat tego, jak czytać polecenia oraz odpowiadać na pytania. Podpowiadamy, na co warto zwrócić uwagę.

Twoje cele

- Wskażesz różnice między postrzeganiem lewicy i prawicy współcześnie i historycznie.
- Odróżnisz ideologię, doktrynę i program polityczny.
- Scharakteryzujesz poglądy lewicowe i prawicowe.
- Przeanalizujesz typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ideologii, doktryny i programu politycznego.
- Ocenisz swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Przeczytaj

Ćwiczenia

W powtórkowych lekcjach skupimy się na części poświęconej pytaniom. Odnoszą się one do wielu różnych materiałów źródłowych (nie tylko tekstów oraz ilustracji, ale również map, tabel czy wykresów itp.). Przede wszystkim musisz dokładnie zapoznać się z materiałami źródłowymi, ale także zwrócić uwagę na polecenia. Poniżej przybliżamy, jak rozumieć polecenia w zadaniach różnego typu:

Pamiętajcie, że odpowiedź musi odnosić się do źródła – błędem jest bazowanie wyłącznie na swojej wiedzy i zignorowanie podanego źródła. Chodzi bowiem o to, aby osoba odpowiadająca na pytanie umiejętnie połączyła analizę materiału źródłowego z własną wiedzą. Nie bójcie się korzystać z posiadanych informacji i zawsze odwołujcie się do podanych źródeł. Pamiętajcie również o tym, by wczytywać się w polecenia – czasem wiedza własna nie jest potrzebna, czasem tekst to tylko inspiracja, a innym razem należy połączyć wiedzę z interpretacją tekstu.

Ideologia, doktryna i program polityczny

Myśl polityczna formułowana jest na różnym poziomie ogólności. Pojęcia: *ideologia*, *doktryna* oraz *program polityczny* uporządkowane są od poziomu najbardziej ogólnego i abstrakcyjnego do szczegółowego i konkretnego.

Krytycy ideologicznego stylu myślenia zwracają uwagę na takie cechy ideologii, jak: maskowanie niespójności i sprzeczności, ukrywanie luk, roszczenie do uznania własnych tez za oczywiste, pomijanie problemów kontrowersyjnych, zwłaszcza praktycznych konsekwencji stosowania modelu w rzeczywistości. Poważnym mankamentem ideologizacji myśli politycznej jest również schematyzm przy formułowaniu ocen moralnych. Istnieje pogląd, że u schyłku XX w., po upadku systemów totalitarnych opartych na globalnych ideologiach, intelektualnie skompromitował się sam sposób refleksji politycznej oparty na mechanizmach myślenia właściwych dla ideologii (np. na bezpodstawnych uogólnieniach i eliminowaniu niewygodnych sprzeczności).

Podział na prawicę i lewicę

Doktryny i partie polityczne tradycyjnie dzieli się na lewicowe, centrowe i prawicowe. Podział ten wywodzi się z czasów rewolucji francuskiej z 1789 r., kiedy deputowani Stanów Generalnych w głosowaniu nad wnioskiem królewskim przesiedli się na prawą stronę sali (patrząc od strony marszałka), a oponenti pozostali po lewej. Uniwersalne zastosowanie tego podziału wielokrotnie było już krytykowane. Jego przeciwnicy wskazywali, że w charakterystyce formacji politycznych obserwowanych przez dłuższy czas nie sposób wskazać elementów ciągłości i spójności oraz że używanie tego modelu prowadzi do sprzeczności lub paradoksów.

W języku amerykańskiej [politologii](#) stosuje się inne niż europejskie rozumienie terminów *konserwatyzm* i *liberalizm*, co prowadzi do częstych nieporozumień. Europejski liberalizm jest w amerykańskim słowniku pojęć synonimem [socjaldemokracji](#), a konserwatyzm (zwłaszcza [neokonserwatyzm](#)) jest odpowiednikiem liberalizmu.

Zastanawiająca jest jednak ponadczasowa popularność tego modelu, która każe doszukiwać się pewnych więzi znaczeniowych między dawnymi monarchistami a współczesnymi konserwatystami z jednej strony oraz jakobinami i komunistami z drugiej. Opierają się one na następujących różnicach:

- afirmacja religii – negacja religii;
- przywiązanie do tradycji – wiara w postęp;
- prymat wolności – prymat równości;
- pierwszeństwo obowiązku – pierwszeństwo roszczeń.

Słownik

neokonserwatyzm

ruch polityczny w USA powstały w latach 60. XX w., będący specyficznie amerykańską odmianą konserwatyzmu

politologia

nauki polityczne

socjaldemokracja

lewicowy ruch społeczny wywodzący się z ruchu robotniczego

liberalizm

doktryna polityczna, która wychodzi z założeń ideologii liberalnej; według niej wolność jest wartością nadrzędną; liberalizm sprzeciwia się kolektywizmowi

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się ze schematami interaktywnymi. Opisz, czy postrzeganie lewicy i prawicy może być różnicowane jedynie przez czas.

Co oznacza, że ktoś ma poglądy **lewicowe**?

Co on głosi, czego chce, za czym się opowiada?

Label : I

Value : 14,6%

Label : II

Value : 12,3%

Label : III

Value : 9,2%

Label : IV

Value : 6,9%

Label : V

Value : 6,2%

Label : VI

Value : 6,9%

Label : VII

Value : 2,3%

Label : VIII

Value : 2,3%

Label : IX

Value : 1,5%

Label : X

Value : 4,6%

Label : XI

Value : 33,1%

I – Komuniści, postkomuniści, socjaliści, chcą powrotu tego, co było, chronią byłą nomenklaturę; zwolennicy SLD, rządzącej opcji politycznej.

II – Wypowiedzi krytykujące zwolenników poglądów lewicowych, np. kolesie, klika, interes partii ważniejszy od interesu społeczeństwa; walczą o stołki, nie realizują obietnic, także tyrania, totalitaryzm.

III – Opowiadają się za sprawiedliwością społeczną, równością, za biednymi; dbają o człowieka, stają w obronie ludzi pracy.

IV – Ateiści, poglądy laickie; są za rozdzieleniem Kościoła od państwa, walczą z klerykalizmem.

V – Wypowiedzi definiujące lewicowość w kategoriach gospodarczych (popierają własność państwową, są za interwencjonizmem państwa, centralnym kierowaniem gospodarką).

VI – Wypowiedzi dotyczące opieki socjalnej – są za państwem opiekuńczym, bezpłatną nauką, służbą zdrowia, pracą dla każdego.

VII – Inne wypowiedzi charakteryzujące lewicowość w kategoriach ideologii lub wartości.

VIII – Wypowiedzi charakteryzujące zwolenników poglądów lewicowych przez odwołanie do polityki (przeciwnicy konkordatu, zwolennicy aborcji itp.).

IX – Lewica i prawica się nie różnią, nie mają sensu takie podziały.

X – Inna odpowiedź.

XI – Trudno powiedzieć.

Oprac. na podst.: CBOS, *Potoczne rozumienie prawicowości i lewicowości. Komunikat z badań BS/191/189/96*, cbos.pl [online, dostęp: 28.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Co oznacza, że ktoś ma poglądy **prawicowe**?

Co on głosi, czego chce, za czym się opowiada?

Label : I

Value : 15,6%

Label : II

Value : 12,1%

Label : III

Value : 10,6%

Label : IV

Value : 8,5%

Label : V

Value : 5,7%

Label : VI

Value : 4,3%

Label : VII

Value : 4,3%

Label : VIII

Value : 4,3%

Label : IX

Value : 2,8%

Label : X

Value : 1,4%

Label : XI

Value : 0,7%

Label : XII

Value : 29,8%

I – Opowiada się za demokracją, równouprawnieniem, wolnością, troszczy się o wszystkich.

II – Wypowiedzi definiujące prawicowość w kategoriach gospodarczych (popiera gospodarkę rynkową, opartą na prywatnej własności, kapitalizm, jest za kontynuowaniem reform).

III – Popiera Kościół, wartości chrześcijańskie, jest wierzącym katolikiem.

IV – Przeciwdziałanie komunizmowi, lewicowości, przeszłości, przeciwieństwo obecnego rządu.

V – Popiera wartości narodowe, jest patriotą, uczciwym człowiekiem.

VI – Inne wypowiedzi definiujące prawicowość w kategoriach ideologii lub wartości, np. odwołuje się do tradycji, opowiada się za silnym państwem.

VII – Wypowiedzi definiujące prawicowość w kategoriach politycznych (popiera integrację z NATO, lustrację, jest za konkordatem, przeciwko aborcji).

VIII – Wypowiedzi krytykujące nosicieli poglądów prawicowych, np. wyrażają tylko interesy bogatych, są nacjonalistami, chcą odzyskać władzę.

IX – Jest za podwyższaniem świadczeń socjalnych, większą pomocą dla biednych.

X – Jest za ograniczaniem opiekuńczości państwa, prywatną służbą zdrowia, szkolnictwem itd.

XI – Lewica i prawica się nie różnią, nie mają sensu takie podziały.

XII – Trudno powiedzieć.

Oprac. na podst.: CBOS, *Potoczne rozumienie prawicowości i lewicowości. Komunikat z badań BS 191/189/96*, cbos.pl [online, dostęp: 28.04.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Opisz, jak zmieniło się postrzeganie prawicy i lewicy na przestrzeni lat.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij genezę zmian wskazanych w poprzednim ćwiczeniu.

Ćwiczenie 3

Scharakteryzuj poglądy współczesnego lewicowca i prawicowca na przykładzie Polski.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Krzysztof Świrek

Trzy końce ideologii – najważniejsze dwudziestowieczne ujęcia problemu

Ideologia jest (...) rozumiana jako specyficzna forma myślenia. Jej podstawą jest przyjęcie pewnej przesłanki, która ma służyć za uniwersalne wyjaśnienie. Owa przesłanka, traktowana jako prawo natury bądź rozwoju historycznego, jest przyjmowana w sposób arbitralny i dogmatyczny, ale z pretensją do naukowości, wyjaśniania w sposób pewny. (...) Kluczowy dla takiego rozumienia ideologii jest jej opis jako zamkniętego świata, niepodatnego na weryfikację: kategorie ideologiczne nie stykają się w żadnym punkcie z rzeczywistością; swoją siłę czerpią ze spójności i nieuchronności kolejnych rozumowań.

Źródło: Krzysztof Świrek, *Trzy końce ideologii – najważniejsze dwudziestowieczne ujęcia problemu*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2013, nr 41, t. 1, s. 45.

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Lech Milian

Dlaczego ideologie są obecne w życiu społecznym? Rozważania o iluzjach i rzeczywistości społecznej

Populizm z wolna przekształca się w ideologię protestu, która rozsadzając demokrację od wewnątrz, staje się jej ideologicznym zaprzeczeniem. Z tym jednak zastrzeżeniem, że nowy, populistyczny jak na razie, ruch społeczny nie wnosi nic ożywczego do zasiedziałej społecznie demokracji liberalnej. Pragnieniem jego zwolenników nie jest jakaś nowa idea porządku społecznego, a żądanie ponownego rozdawnictwa dóbr materialnych bez jakiejś nawet wyłączenie ideowo-naiwnej propozycji, jakby je pomnożyć. Po prostu: (...) zabrać bogatym i dać biednym, tylko dlatego, że są po prostu biedni, a nic nie wnoszą do jakiegokolwiek koncepcji porządku społecznego.

Źródło: Lech Milian, *Dlaczego ideologie są obecne w życiu społecznym? Rozważania o iluzjach i rzeczywistości społecznej*, Gdańsk 2018, s. 18.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” Synteza podstawowych założeń (...) ideologii, racji stanu, interesu narodowego lub społecznego oraz głównych zasad, form i możliwości ich urzeczywistnienia.

Źródło: encyklopedia.pwn.pl [dostęp 30.01.2020 r.].

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

” CBOS

Co różni zwolenników lewicy, centrum i prawicy?

Komunikat z badań CBOS 139/2015

Jedną z głównych funkcji identyfikacji w klasycznym podziale lewica–centrum–prawica jest, w założeniu, uproszczenie obrazu rzeczywistości. Redukcja faktów społeczno-politycznych i klasyfikowanie ich według kategorii tej triady ułatwia obywatelom „polityczną nawigację” i zajęcie stanowiska w danej sprawie. Upraszcza to w pewnym stopniu nie tylko percepcję sceny politycznej, czyli wybór przedstawicieli, ale również orientację pośród pomysłów i inicjatyw ustawodawczych, umożliwiającą w konsekwencji opowiedzenie się za lub przeciw.

Źródło: CBOS, *Co różni zwolenników lewicy, centrum i prawicy? Komunikat z badań CBOS 139/2015*, dostępny w internecie: cbos.pl [dostęp 30.01.2020 r.].

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj ćwiczenie.

Respondentów poproszono o odpowiedź poprzez wskazanie wartości na skali 1–7.

1–3 – Najważniejsze jest bezpieczeństwo zatrudnienia i ochrona miejsc pracy, nawet jeśli pogarsza się sytuacja ekonomiczna przedsiębiorstw.

4 – Opinia ambiwalentna.

5–7 – Najważniejsze, aby przedsiębiorstwa mogły szybko reagować na zmiany sytuacji gospodarczej, by w razie problemów mogły łatwo zmniejszać zatrudnienie i nie bały się ponownie zatrudniać pracowników.

Oprac. na podst.: CBOS, *Co różni zwolenników lewicy, centrum i prawicy? Komunikat z badań 139/2015*, cbos.pl [online, dostęp: 30.01.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 8

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj ćwiczenie.

Źródło: CBOS, *Kim są zamierzający głosować w wyborach do Sejmu, ale niezdecydowani, kogo poprzeć. Komunikat z badań 120/2017*, cbos.pl [online, dostęp: 30.01.2020].

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Dla nauczyciela

Autorka: Dorota Czarny

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Ideologia, doktryna i program polityczny. Podział na prawicę i lewicę

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

5) przedstawia różne rozumienia pojęcia polityki; analizuje, na wybranych przykładach, zjawiska konfliktu i kompromisu politycznego;

6) porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej;

7) porównuje założenia myśli socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wskazuje różnice między postrzeganiem lewicy i prawicy współcześnie i historycznie;
- rozróżnia ideologię, doktrynę i program polityczny;
- charakteryzuje poglądy lewicowe i prawicowe;
- analizuje typy poleceń do ćwiczeń dotyczących ideologii, doktryny i programu politycznego;
- ocenia swoją wiedzę, wykonując zestaw ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- analiza tekstu źródłowego;
- wzajemne odpytywanie się;
- odpowiadam za ciebie.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- flipcharty i markery.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

Uczniowie mają za zadanie przypomnieć sobie wiadomości dotyczące ideologii, doktryny i programów politycznych z podziałem na prawicę i lewicę w celu aktywnego uczestnictwa w lekcji podsumowującej.

Faza wstępna

1. Nauczyciel przedstawia temat i cele lekcji.

2. Uczniowie mają w błyskawicznym tempie wyjaśnić pojęcia: *ideologia*, *doktryna*.

Odpowiedzi uczniów zapisywane są na tablicy. Wybrana osoba odczytuje znaczenie pojęć z encyklopedii.

3. Następnie prowadzący wspólnie z uczniami weryfikuje odpowiedzi i tworzy mapę mentalną.

Faza realizacji

1. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Każda wybiera osobę, która będzie koordynowała jej działaniami.

2. Grupy otrzymują po 3 arkusze, na których będą zapisywać pytania dla grup przeciwnych.

3. Uczniowie zostają poinformowani, że na dzisiejszej lekcji będą pracować według metod wzajemnego odpytywania się i odpowiadam za ciebie. W razie konieczności nauczyciel wyjaśnia, na czym one polegają. Uczniowie samodzielnie przygotowują po 3 pytania dla grup przeciwnych (liczbę pytań można zwiększyć, zależnie od liczebności klasy i współpracy między uczniami), korzystając z treści zawartych w e-materiale, również ćwiczeń z materiałami źródłowymi. Zadaniem osoby koordynującej działania grupy jest przydzielenie poszczególnych materiałów członkom zespołu do przeanalizowania i zapisania przykładowych pytań dla przeciwników. Następnie wszyscy członkowie grupy weryfikują pytania i zapisują je na arkuszach.)

4. Gdy grupy pracują, nauczyciel przygotowuje tabelę na punktację grup.

5. Po wyznaczonym czasie każda z grup zadaje pytania przeciwnikom. Utrudnienie polega na tym, że grupa, która zadaje pytania, wybiera osobę do odpowiedzi. Jeśli odpowie ona prawidłowo, grupa otrzymuje 2 pkt. Jeśli ma problem z odpowiedzią, może wybrać sobie z grupy kolegę do pomocy (metoda odpowiadam za ciebie). Gdy zostanie udzielona odpowiedź, grupa otrzymuje 1 pkt. Jeżeli nie udzieli odpowiedzi – 0 pkt.

6. Gdy grupy wyczerpią wszystkie przygotowane pytania, następuje podsumowanie.

Faza podsumowująca

1. Jako podsumowanie lekcji rzucamy kostkę do jednego z uczniów i prosimy o jej złapanie oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie, które wskazuje wartość oczek pokazana na kostce.

Pytania na ściankach kostki:

1. Czego jeszcze chcesz się dowiedzieć na temat dzisiejszej lekcji?
2. Jak twoim zdaniem najlepiej nauczyć kogoś tego materiału?
3. Co z tej lekcji jest dla ciebie ważne?
4. Co zaskoczyło cię na dzisiejszej lekcji?
5. Co z tej lekcji powinniśmy zapamiętać?
6. Znak zapytania.

Jeśli wypadnie znak zapytania, uczeń sam wybiera pytanie, które chciałby zadać.

Następnie uczeń odrzuca kostkę do kolejnej osoby.

2. Grupa, która uzyska najwyższą liczbę punktów, otrzymuje oceny częściowe (nauczyciel przed pracą w grupach może przedstawić kryterium oceniania grup, wówczas wszyscy uczniowie i wszystkie grupy zostaną ocenione).

Praca domowa:

Utrwalić powtarzany materiał do sprawdzianu.

Wykonać samodzielnie ćwiczenia w sekcji Sprawdź się.

Podczas koordynowania pracą uczniów nauczyciel zauważy, która grupa lub uczniowie mają braki, może wówczas zadać dodatkową pracę domową, aby uzupełnić zaległości.

Materiały pomocnicze:

CBOS, *Potoczne rozumienie prawicowości i lewicowości*, Warszawa, grudzień 1996.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Zasoby multimedium można wykorzystać do przeprowadzenia lekcji odwróconej.